

PRZYRODA

Celem ochrony przyrody w Polsce jest utrzymanie na chronionym obszarze naturalnych procesów przyrodniczych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej, zachowanie dziedzictwa geologicznego, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów, kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody, a także przywracanie do stanu właściwego zasobów i składników przyrody. Ochrona przyrody łączy się z szeroko rozumianą ochroną środowiska i oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, a w szczególności: dziko występujących roślin lub zwierząt, siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków chronionych roślin lub zwierząt, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, przyrody nieożywionej, krajobrazu. Podstawowym aktem prawnym określającym cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu jest ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.), która określa 10 form ochrony przyrody:

- ✚ **park narodowy** - duży obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, chroni się w nim całość przyrody i krajobrazu, musi mieć opracowany plan ochrony, ma własną administrację, pracowników i straż,
- ✚ **rezerwat przyrody** - obszar obejmujący naturalne i mało zmienione ekosystemy, chroniący określone gatunki, musi mieć opracowany plan ochrony, nie ma administracji ani straży,
- ✚ **park krajobrazowy** - obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, tereny rolnicze i lasy w takim parku pozostają normalnie gospodarczo użytkowane, ma niewielką administrację (często wspólną dla kilku parków krajobrazowych),
- ✚ **obszar chronionego krajobrazu** - wyróżniający się krajobrazowo teren obejmujący różne ekosystemy, gospodarowanie w nim nie powinno naruszać stanu równowagi ekologicznej.
- ✚ **obszary Natura 2000** - europejska sieć obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz specjalnej ochrony siedlisk połączonych korytarzami ekologicznymi, której zadaniem jest utrzymanie różnorodności biologicznej,
- ✚ **pomniki przyrody** - pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie,
- ✚ **stanowiska dokumentacyjne** - niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych,
- ✚ **użytki ekologiczne** - są nimi zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne, oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płyty

nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania,

- ✚ **zespoły przyrodniczo - krajobrazowe** – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne,
- ✚ **ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów** - ma na celu zapewnienie przetrwania właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Formy ochrony przyrody występujące na terenie Powiatu Raciborskiego.

Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”.

Wyróżniające się wartości przyrodnicze i krajobrazowe części obszaru powiatu raciborskiego objęte są różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Znajduje się tu wiele miejsc zachwycających swą oryginalną przyrodą. Na szczególną uwagę zasługuje Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”, który został utworzony w 1993 roku na podstawie rozporządzenia Wojewody Katowickiego Nr 181/93 z dnia 23 listopada 1993r. (Dz. Urz. Woj. Katow. Nr 15, poz. 130) zmienionego rozporządzeniem Wojewody Śląskiego Nr 37/2000 z dnia 28 września 2000r. (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 35, poz. 548). Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe. Celem utworzenia Parku obejmującego tereny leśne, obszary rzek i stawów, upraw rolnych i zabudowań jest zachowanie, ochrona i popularyzacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Na szczególną uwagę zasługują wartości geologiczne, np.: warstwy gipsów, wapieni, rud żelaza, skamieniałości trzeciorzędowe oraz największe na Górnym Śląsku gąłzy narzutowe. Wśród utworów powierzchniowych na terenie Parku występują wyłącznie luźne skały osadowe, głównie czwartorzędowe. Jedynie w obrębie Płaskowyzu Rybnickiego, pod cienką warstwą utworów czwartorzędowych, zalegają karbońskie piaskowce i łupki z pokładami węgla kamiennego. Zjawiskiem unikatowym jest kilkanaście typów wydm śródlądowych, którym towarzyszą niecki deflacyjne. Wiele obszarów ma charakter podmokły, źródłiskowy i bagnisty. Obszar Parku położony jest w obrębie zlewni Rudy, Suminy i Bierawki. Tylko niewielka, zachodnia jego część należy do przyrzecza Odry. Wymienione rzeki, choć stosunkowo krótkie, odznaczają się znaczną zasobnością w wodę. Obfitość wód, zwłaszcza powierzchniowych, przyczyniła się do znacznego zróżnicowania warunków siedliskowych, a co za tym idzie do rozwoju wielu cennych gatunków flory i fauny. Wszedostępna woda odgrywała również kluczowe znaczenie w gospodarce Cystersów. Na obszarze Parku Krajobrazowego odnotowano 14 gatunków płazów, 6 gadów, 236 ptaków oraz 50 ssaków. 154 gatunki ptaków należą do awifauny lęgowej, a pozostałe to gatunki przelotne, zimujące bądź zalatujące przypadkowo. Na terenie Parku Krajobrazowego „Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych Rud Wielkich” znajduje się ścieżka rowerowa dofinansowana ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Utworzona ścieżka rowerowa połączyła się z już istniejącą ścieżką rowerową biegnącą przez miejscowość Rudy aż do Rybnika. Dofinansowana ścieżka stanowi część sieci dróg rowerowych powstających w ramach projektu „Rowerem po Śląsku” realizowanego przez Śląski Związek Gmin i Powiatów i została poprowadzona przez obszar ok. 800 ha niezwykle ciekawego, obfitującego w osobliwości tak przyrodnicze jak i historyczne lasu.

Rezerwat Łęczczok.

Najbogatszym przyrodniczo terenem w obrębie Parku Krajobrazowego "Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich jest kompleks leśno – stawowy „Łęczczok”. Jest to rezerwat częściowy, leśny położony na terenie gminy Nędza i Racibórz. Utworzony został w dniu 23 stycznia 1957 roku zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego (Monitor Polski Nr 14, poz.109 z dnia 22 lutego 1957 roku) w celu ochrony zabytkowych alei, stanowiska rośliny - kotewki orzech wodny oraz bogatej awifauny. Powierzchnia: 396,21 ha. Celem utworzenia jest zachowanie ze względów naukowych i krajobrazowych obszaru leśno - stawowego, który obejmuje zespoły wielogatunkowe lasu łęgowego starorzecza Odry ze stanowiskiem rzadkiej rośliny *Trapa natans* i aleje zabytkowych drzew, w celu zabezpieczenia miejsc gniazdowania ptactwa.

Obszarowo rezerwat "Łęczczok" jest jednym z największych w województwie śląskim. Obecnie rezerwat Łęczczok wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich", powołanego w 1993 r. Położony jest w pradolinie rzeki Odry, która w dawnych wiekach była terenem rozlewisk użyźniających płasko ukształtowanych trasę zalewową. Meandrująca rzeka z czasem pozostawiła liczne starorzecza stanowiące dogodne siedliska, szczególnie dla ryb i ptaków oraz wodno – błotnych zespołów roślinnych.

Na obszarze rezerwatu znajdują się stawy hodowlane, rozdzielone groblami. Największe centralnie położone stawy to: Salm, Babiczak, Ligotnik i Brzeziniak. Na groblach rośnie wiele okazałych, starych drzew. Drzewa porastające groble tworzą aleje: Dębową, Grabową i Aleję Husarii Polskiej. Zachodnią część rezerwatu porasta las o charakterze łęgowym, przez który przepływa potok Łęgoń. Obecny charakter i stan rezerwatu jest w dużym stopniu związany z działalnością człowieka. Miejscowa ludność od dawna korzystała z tych stawów. Gospodarka rybacka została tu rozwinięta przez Cystersów, którzy osiedlili się w pobliskich Rudach Wielkich w XIII w. Na terenie obecnego rezerwatu rozpoczęli powiększanie stawów oraz budowę grobli. Różnorodność siedlisk na terenie rezerwatu ma swoje odbicie w bogactwie zbiorowisk roślinnych oraz gatunków roślin i zwierząt. Na terenie rezerwatu występuje pięć dobrze zachowanych zespołów leśnych:

- grąd subkontynentalny, w którym występuje większość chronionych leśnych gatunków,
- łęg jesionowo-wiązowy, uważany za najlepiej zachowany i najbardziej charakterystyczny zespół rezerwatu i całego obszaru doliny Odry w tej części Śląska,
- olszowy łęg przypotokowy, występujący w kilku miejscach przy wschodniej granicy rezerwatu,
- ols porzeczkowy, zajmujący niewielkie obszary na północny wschód od stawów Salm Mały i Salm Duży,
- waśna dąbrowa, która zachowała się na najbardziej ubogich i kwaśnych glebach.

W rezerwacie żyją m.in. sarny, lisy, zające. Bytuje tu ponad 210 gatunków ptaków, z czego 121 łęgowych. Ocenia się, że pod względem liczby gatunków ptaków rezerwat zajmuje drugie miejsce w Polsce po Stawach Milickich.

Jedną z najcenniejszych wartości przyrodniczych rezerwatu są stare aleje nagrobkowe powstałe ponad dwieście lat temu. Są one miejscem życia wyjątkowo licznych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym wielu chronionych. W alejach tych udokumentowano obecność kilkuset okazów drzew o wymiarach pomnikowych. Szata roślinna rezerwatu reprezentowana jest przez ponad 40 zbiorowisk roślinnych: 8 leśnych i 35 nieleśnych. Na uwagę zasługują tu dobrze zachowane płaty grądu subkontynentalnego i łęgu jesionowo-wiązowego. Tworzą one ponad stuletnie starodrzewia.

Wśród zbiorowisk nieleśnych wyróżniają się zwłaszcza zespoły makrofitów porastających zbiorniki wodne (zespół lilii wodnych oraz kotewki orzecha wodnego). Flora tego miejsca liczy ponad 500 gatunków roślin naczyniowych, w tym 26 gatunków chronionych. Cenne są zwłaszcza stanowiska gatunków zagrożonych w kraju ujęte w "Polskiej czerwonej księdze roślin": kotewki orzecha wodnego, niepozornego storczyka – kruszczyka połabskiego oraz należącej do turzycowatych cibory żółtej. We wczesnowiosennym runie lasu wyróżnia się rzadka na niżu cebulica dwulistna

oraz bogata populacja śnieżyczki przebiśnieg. W okresie letnim zwracają uwagę kwitnące na stawach makrofity: grązel żółty i grzybienie białe oraz płaty salwinii pływającej i wspomnianej już kotewki. Późnym latem wzrok przykuwa łąka z kwitającym zimowitem jesiennym. Rezerwat „Łęczczok” jest ostoją ptaków o znaczeniu co najmniej krajowym. Najważniejsze ptaki lęgowe rezerwatu to gatunki rzadkie, takie jak: perkoz zausznik, bąk, bączek, bocian czarny, gęś gęgawa, hełmiatka, błotniak stawowy, kropiatka, zielonka, dzięcioł średni, podróżniczek i muchołówka mała.

Jednocześnie rezerwat „Łęczczok” jest ważnym miejscem koncentracji ptaków w okresie migracji. Skupia on zwłaszcza ptaki wodno – błotne, w tym stada przelotnych gęsi zbożowych i białoczelnych liczące ponad dwa tysiące osobników oraz tworzące nieco egzotyczny widok, zalatujące z południa, grupki czapli białych.

Tak duża różnorodność gatunków roślin i zwierząt jaka występuje w rezerwacie Łęczczok, powoduje że obiekt ten należy do najcenniejszych przyrodniczo obszarów "Czarnego Śląska" i godny jest ochrony, a tak duże bogactwo przyrodnicze stało się podstawą wytypowania rezerwatu do ogólnoeuropejskiej sieci Natura 2000.

Graniczny Meander Odry.

Graniczny Meander Odry jest to obszar chronionego krajobrazu utworzony na podstawie rozporządzenia Wojewody Śląskiego Nr 78/04 z dnia 29 października 2004r. Celem ochrony jest nieuregulowany odcinek rzeki Odry cenny ze względów przyrodniczo – krajobrazowych. Meandry graniczne Odry są jednym z dwóch odcinków na ponad 850 km Odrze, gdzie zachowały się dynamiczne, zbliżone do naturalnych, przepływy tworzące koryto. Podobne, swobodne zakola rzeczne zachowały się jedynie na terenie Parku Krajobrazowego „Poodří” (Czechy). Mimo swoich wyjątkowych wartości krajobrazowych oraz imponującego bogactwa siedlisk naturalnych i dziko żyjących zwierząt, tereny te do tej pory nie zostały odkryte ani przez turystów, ani przez większość przyrodników pracujących w dolinie Odry. Obszar meandrów podlega sukcesywnej renaturalizacji i stopniowo wzrasta jego bioróżnorodność. W okolicach pierwszego meandru zidentyfikowano 126 gatunków roślin wyższych.

Meandry graniczne Odry tworzą końcową część górnego odcinka Górnej Odry, a pod względem geograficznym są zaliczane do Kotliny Raciborskiej. Początek biorą przy przejściu granicznym Bohumin – Chałupki i wiją się w szerokim obszarze zalewowym na długości 7 km aż do ujścia Olzy do Odry. Unikalny dla polskiej części Odry fragment meandrującego, szerokiego koryta rzeczno z licznymi starorzeczami i drugorzędnymi korytami, które podczas wezbrań, nawet niewielkich, prowadzą wody spływające z terenu Czech. Ponieważ obszar ten leży w obrębie szerokiego międzywala i jest regularnie zalewany, jego wykorzystanie gospodarcze jest niewielkie. Znajdują się tu bardzo dobrze wykształcone zespoły zarośli nadrzecznych i łągi wierzbowo-topolowe oraz kilka siedlisk łąkowych, ekstensywnie użytkowanych jako pastwiska i łąki kośne. Obszar ten jest ważnym elementem łącznikowym, w prawie pozbawionej lasów dolinie Odry, między Ostrawą a Raciborzem. Procesy zachodzące na odcinku granicznym Odry ukształtowały niezwykle bogatą mozaikę siedlisk przyrodniczych (płosa, starorzeczka, wyspy, urwiste skarpy brzegowe, namuliska) stanowiącą ostoję dla wielu rzadkich i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt. Ostoja ta zawdzięcza swoje bogactwo krajobrazowe i przyrodnicze właśnie naturalnej dynamice rzeki. Zmienność przepływów oraz zachodzące tu procesy erozji i sedymentacji spowodowały w ciągu ostatnich dziesięcioleci dwie istotne zmiany biegu rzeki (przerwanie meandru Sunychl w 1966 i meandru Bohumin/Chałupki w 1997 roku).

Ze względu na fakt, że odcinek ten stanowi granicę państwową, a także przez wzgląd na możliwe roszczenia właścicieli przylegających do rzeki gruntów zagrożonych erozją boczną, administratorzy ciek opracowali plany regulacji tego odcinka. Rozważano zasypanie nowo powstałego koryta rzeczno, budowę progów w korycie rzeki a nawet skrócenie biegu Odry przez budowę sztucznego przekopu przez meander rzeki. Prowadzone od 1998 roku działania międzynarodowej organizacji ekologicznej WWF Polska (World Wide Fund For Nature - *tłum. Światowe Fundusze Na Rzecz Przyrody*) doprowadziły do zawieszenia decyzji o podejmowaniu prac budowlanych na tym

odcinku Odry, a przygotowane przy współpracy z niezależnymi naukowcami z Polski i Czech ekspertyzy pozwoliły na opracowanie koncepcji alternatywnej – trwale godzącej interesy gospodarki wodnej, ochrony przyrody i przebiegu granicy państwowej. Jest ona oparta na doświadczeniach z Francji, Szwajcarii i Niemiec gdzie realizowane są podobne przedsięwzięcia.

Mimo, że z wyjątkiem ptaków wykaz pozostałych gatunków zwierząt jest niepełny, to występowanie znaczących gatunków wskaźnikowych, na wszystkich etapach rozwoju, potwierdza prawidłowe funkcjonowanie ekosystemu rzeczno. Nowe koryta rzeki, osady żwirowo – piaskowe i muliste w strefie przybrzeżnej oraz regularne podtapiania obszarów zalewowych, są warunkiem dla naturalnej sukcesji roślin i zwierząt. Procesy korytotwórcze gwarantują wysoki poziom różnorodności biologicznej, wzmacniają istniejące populacje cennych gatunków zwierząt i umożliwiają stopniowy powrót pierwotnym gatunkom roślin do meandrów granicznych. Wiele z tych gatunków jest zagrożonych w całej Europie, ponieważ cieki utraciły swoją dynamikę korytotwórczą: nie powstają nowe, pionierskie siedliska, od których są zależne te rośliny i zwierzęta, a stare siedliska zanikają na skutek procesów sukcesji.

Na terenie Granicznych Meandrów Odry występuje:

- 7 typów siedlisk uznanych za ważne dla Unii Europejskiej na mocy Załącznika I dyrektywy 92/43/EEC zajmujących prawie 30% powierzchni: naturalne jeziora eutroficzne, rzeki nizinne i podgórskie ze zbiorowiskami jaskrów wodnych, szerokie, muliste brzegi rzek ze zbiorowiskami letnich terofitów, hydrofilne zbiorowiska ziołoroślow, nadrzeczne i okrajkowe na obszarach równinnych, nizinne łąki kośne, lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym oraz łągi topolowo – wierzbowe, lasy mieszane dębowo – wiązowo – jesionowe.
- 3 gatunki ptaków objęte ochroną zgodnie z Załącznikiem I Dyrektywy 79/409/EWG;
- 4 gatunki ptaków regularnie migrujących;
- 7 gatunków zwierząt chronionych na mocy porozumień i konwencji międzynarodowych (Załącznik IV 92/43/EWG, Konwencja Berneńska).

Badaniami fauny granicznych meandrów i ich szerokiego otoczenia zajmuje się kilku miejscowych etnomologów, ornitologów i zoologów. W trakcie prac znaleźli oni silne, zdrowe populacje gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej jak również zagrożone gatunki z Czerwonych List – czeskiej i polskiej. Z wilgotnymi łąkami z kwitającym krwiściągami jest związany motyl modraszek bagienny. Larwy motyla czerwończyka nieparka rozwijają się na bylinach mokradeł. W lasach łąkowych, gdzie jest wystarczająca ilość starych i obumierających drzew, znaleziono ksylofagiczne chrząszcze: pachnicę dębową i zgmiotka cynobrowego. W odnogach rzecznych żyją różanka i piskorz. W stałych i tymczasowych zagłębieniach rozmnaża się kumak górski. Wyrwy brzegowe stwarzają dobre warunki do gniazdowania zimorodka i jaskółki brzegówki. Brodziec piskliwy oraz siweczka rzeczna budują gniazda w osadach żwirowych. Unikatowo występuje tracz nurogęś, który w meandrach buduje jedyne regularne gniazda w Republice Czeskiej. W meandrach żyje także bóbr europejski i wydra rzeczna. Meandry są zaliczane do najważniejszych miejsc gdzie występuje pachnica dębową i zgmiotek cynobrowy. Szczególnie z uwagi na te dwa gatunki, jak również z uwagi na nadrzeczne siedliska przyrodnicze oraz wyjątkowość żyjących tu zwierząt i roślin, obszar ten został zgłoszony do ochrony w ramach europejskiej sieci NATURA 2000 – obszarów o najwyższych wartościach przyrodniczych w Europie.

W roku 2004 Graniczne Meandry Odry zostały objęte specjalną ochroną jako „Obszar chronionego krajobrazu”. Włączenie meandrów granicznych do systemu NATURA 2000 wiąże się m.in. z opracowaniem odpowiedniego planu zarządzania dla umożliwienia rozwoju siedlisk naturalnych i ochrony gatunków przy zrównoważonym użytkowaniu terenu. System gospodarowania na danym

terenie musi być zharmonizowany i realizowany w sposób skoordynowany na całym obszarze zalewowym Odry granicznej, w Czechach i w Polsce.

Zainicjowany przez WWF Polska projekt: „Ochrona walorów przyrodniczych polsko – czeskich meandrów Odry jako model rozwiązań dla innych cieków granicznych Europy” stanowić będzie realizację koncepcji „Przestrzeń dla rzeki” między innymi poprzez wykup najbardziej kluczowych gruntów nadrzecznych, co umożliwi zachowanie obecnego charakteru tego odcinka Odry i zachodzących tu procesów korytotwórczych. Głównym założeniem projektu jest trwałe zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych tego obszaru.

Arboretum Bramy Morawskiej.

Jednym z cenniejszych elementów przyrodniczych jest las Obora, który jest ostoją nie zdegradowanej przyrody znajdującym się w pobliżu ludzkiej siedziby. Położony jest w unikatowej pod względem wartości przyrodniczej okolicy Bramy Morawskiej. Obszar ten leży na południowo - zachodnim krańcu Parku Krajobrazowego – „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”, czyli na terenie objętym już ochroną prawną i w bezpośrednim sąsiedztwie jednego z najwartościowszych rezerwatów w Polsce – rezerwatu leśno – stawowego „Łęczczok” oraz niedaleko od zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego „Wielikąt”. Poza tym zlokalizowany jest w korytarzu ekologicznym o międzynarodowym znaczeniu – tzw. Pradolinie Górnej Odry. Dlatego utworzono na tym obszarze ogród botaniczny drzew i nadano mu nazwę „Arboretum Bramy Morawskiej”. „Arboretum Bramy Morawskiej” działa na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Raciborzu Nr XVIII/356/2000 z dnia 23 lutego 2000r. w sprawie utworzenia na terenie lasu komunalnego Obora "Arboretum Bramy Morawskiej" oraz uchwały Zarządu Miasta Racibórz Nr 677/2000 z 15 maja 2000r. w sprawie utworzenia "Arboretum Bramy Morawskiej", a także decyzji Ministra Środowiska z dnia 27 grudnia 2005r. na prowadzenie działalności ogrodu botanicznego. Arboretum zajmuje cały obszar lasu Obora, czyli 162 ha i położone jest we wschodniej części Raciborza po prawej strony Odry na zachodniej krawędzi Płaskowyżu Rybnickiego. Ukształtowanie terenu ma charakter pagórkowaty. Między pagórkami występują podmokłe obniżenia terenu. W lesie tym mają swój początek trzy stałe ciek wodne - lewobrzeżne dopływy potoku Łęgoń, którego wody wpadają do Odry na północno – zachodnim krańcu Gminy Nędza. Czwarty ciek płynie na krótkim odcinku granicy lasu z polami uprawnymi Markowic. Panują tutaj korzystne warunki klimatyczne, glebowe oraz bogate ukształtowanie terenu wpłynęły na wytworzenie szerokiego spektrum siedlisk leśnych, w których dominują rodzime drzewa i krzewy, a roślinność runa leśnego ma mało zmieniony charakter przez wcześniejsze niezbyt intensywne zabiegi gospodarcze człowieka.

Rozległy teren tego lasu stwarza też ogromne możliwości tworzenia dużych kolekcji drzew i krzewów pochodzących z różnych stron świata, zwłaszcza gatunków cierpiących od mrozów w innych częściach naszego kraju.

W arboretum dominują drzewa i krzewy, jednak sukcesywnie sadzone są także gatunki egzotyczne pochodzące z podobnych stref klimatycznych, które nie występują w naturalnych warunkach.

Arboretum jest niezwykle bogate w okazy flory. Dzieje się tak dzięki bliskości Bramy Morawskiej, przez którą migrują różne gatunki roślin. Arboretum zachwyca dziś botaników swoim bogactwem. To bardzo interesujący przyrodniczo teren ze starym lasem, gdzie spotkać można dęby o 4 metrowym obwodzie, jary, stawy i źródła. Wytoczono już ścieżki dydaktyczne (ekologiczna i dendrologiczna) oraz spacerowe, gromadzi się także cenne przyrodniczo okazy drzew jako zaczątek przyszłego muzeum dendrologicznego.

Las koło Tworkowa.

Las koło Tworkowa to niewielki, lecz dobrze zachowany i cenny przyrodniczo fragment lasów grądowych i łągowych z licznymi partiami starodrzewi, leżący w pobliżu wsi Ligota Tworkowska. Obszar ten został zgłoszony przez organizacje pozarządowe do europejskiej sieci Natura 2000. Znajduje się na południu Polski, przy polsko - czeskiej granicy. Obszar usytuowany jest w dolinie Odry, w pobliżu wsi Ligota Tworkowska. Ostoja obejmuje niewielki fragment lasów grądowych i łągowych. Są to dobrze zachowane i cenne przyrodniczo drzewostany z licznymi fragmentami starodrzewi. Ostoja stanowi jeden z kluczowych obszarów dla zachowania ciągłości korytarza ekologicznego Odry. Na terenie tym stwierdzono występowanie 6 rodzajów siedlisk ważnych z europejskiego punktu widzenia, które zajmują prawie całą powierzchnię ostoi (96%). Dominują tu grąd środkowoeuropejski (41%) oraz wielogatunkowe lasy łągowe (38%). Część terenu pokrywają również priorytetowe lasy łągowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe.

Ostoja jest miejscem występowania 6 gatunków ptaków objętych ochroną zgodnie z załącznikiem I Dyrektywy 79/409/EEC; m.in. derkacza, dzięcioła zielonosiwego i dzięcioła średniego. Na terenie ostoi stwierdzono również stanowiska 2 gatunków roślin z Polskiej Czerwonej Księgi. Są to bardzo rzadkie storczyki - kruszczyk siny i kruszczyk połabski. Na obszarze lasu znajduje się 6 typów siedlisk uznanych za ważne dla Unii Europejskiej na mocy załącznika I dyrektywy 92/43/EEC (w tym jeden priorytetowy), zajmujących aż 96% powierzchni ostoi, 6 gatunków roślin i zwierząt chronionych na mocy porozumień i konwencji międzynarodowych (Załącznik IV 92/43/EEC, Konwencja Berneńska) oraz 7 gatunków roślin i zwierząt chronionych w Polsce lub lokalnie rzadkich. Dla zachowania ciągłości korytarza ekologicznego Odry jest to jeden z obszarów kluczowych. Las Tworkowski został zaproponowany do jednej z ostoi siedliskowych Natura 2000. Las ten jest utworzony w przeważającej części ze starodrzewia, w którym występują m.in. gniazda dzięciołów. Wiązy, lipy, grądy i dęby to starodrzew, który warunkuje wartość ekologiczną tego obszaru – to miejsca gniazdowania wielu rzadkich ptaków, m.in. orła bielika i dzięciołów.

Inne prawne formy ochrony przyrody na terenie Powiatu Raciborskiego.

Użytki ekologiczne na terenie Powiatu Raciborskiego.

Łąka trzęślicowa w „Małej Nędzy”. Łąki trzęślicowe zaliczane są do łąk jednokośnych. Mają one niską wartość paszową, ale wysoką rangę ze względu na specyficzny typ ekosystemu i rzadką florę. Zbiorowiska te tworzą ważne miejsca gniazdowania i żerowania ptaków (np. batalion, dubelt, wodniczka) oraz w znaczący sposób przyczyniają się do wzrostu retencji wodnej. Tradycyjne użytkowanie polega głównie na koszeniu raz w roku lub rzadziej, niekiedy połączonym z ekstensywnym wypasem. Większość tego typu siedlisk zajmuje małą powierzchnię, są podatne na porzucenie i w konsekwencji siedliska bagienne są obecnie zagrożone przekształcaniem w zbiorowiska leśne i zakrzewienia. Na podstawie rozporządzenia Wojewody Nr 44/04 z dnia 16 lipca 2004 r. (Dz. Urz. Województwa Śląskiego Nr 67/04 z dnia 26 lipca 2004 r., poz. 1997) wpisano do rejestru łąkę trzęślicową zlokalizowaną w Małej Nędzy o powierzchni: 1,2 ha. Forma własności: prywatne.

Pomniki przyrody na terenie Powiatu Raciborskiego

Aktualna lista pomników przyrody powiatu raciborskiego została przedstawiona w poniższej tabeli.

Lp.	Podstawa prawna, oznaczenie dziennika urzędowego, data utworzenia	położenie geograficzne, adres, bliższa lokalizacja	Wyszczególnienie nazwa	Nr rej.
RACIBÓRZ				
1)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Londzina 21	Dąb biały odm. łyżkowata (Quercus alba „Elongata”)	1
2)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, Park im. Powstańców Śląskich	Dąb błotny (Quercus palustris)	2
3)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, Park im. Miasta Roth	Cypryśnik błotny (Taxodium distichum)	3
4)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, zieleniec przy cmentarzu żołnierzy radzieckich	Cypryśnik błotny (Taxodium distichum)	4
5)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, Park im. Miasta Roth	Bluszcz pospolity (Hedera helix)	5
6)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Kolejowa / Park Kolejowy	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) pierśnica 195 cm	6
7)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Kolejowa / Park Kolejowy	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) pierśnica 166 cm	7
8)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Kolejowa / Park Kolejowy	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) pierśnica 126 cm	8
9)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Kolejowa / Park Kolejowy	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) pierśnica 123 cm	9
10)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992 r. zał. nr 3.	Racibórz, ul. Wojska Polskiego	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) aleja jednorzędowa, 7 szt., pierśnice: 88, 87, 70, 73, 79, 83, 94 cm	10
11)	Uchwała nr XXXI/222/92 Rady Miejskiej w Raciborzu w sprawie ochrony środowiska z dnia 17.12.1992r. zał. nr 3.	Racibórz, zieleniec przy cmentarzu żołnierzy radzieckich	Platan klonolistny (Platanus acerifolia) pierśnica 151cm	11
12)	Orzeczenie nr 179 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 10.06.1960 r. Rol-3/19/60. Rozporządzenia nr 21/05 Wojewody Śląskiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 czerwca 2005 r. nr 81 poz. 2197).	Racibórz Pl. Wolności, obręb Racibórz nr działki 843/175	Głaz narzutowy	160
KUŹNIA RACIBORSKA				
1)	Decyzja nr 391 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 08.12.1970 r. nr RL.op-004/39/70 Rozporządzenia nr 11/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2056).	Kuźnia Raciborska ul. Kozielska 4 nr działki 151/34	Wiąz górski (Ulmus glabra)	143

2)	Decyzja nr 392 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 08.12.1970r. nr RL.op-004/40/70	Rudy ul. Rzeczna	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	144
3)	Decyzja nr 346 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 31.12.1965r. nr ROL...-X-4/29/65	Rudy ul. Rzeczna	Dąb szypułkowy grupa (2 szt.)	148
4)	Decyzja nr 345 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 31.12.1965r. nr ROL...-X-4/28/65	Rudy ul. Zamkowa obok kościoła	Dąb szypułkowy (Quercus robur) (kiedyś grupa 2 sztuk)	149
5)	Decyzja nr 336 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 31.12.1965r. nr ROL...-X-4/19/6 Rozporządzenia nr 15/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2060).	Rudy ul. Zamkowa obok kościoła, nr działki 118, obręb Rudy	Lipa drobnolistna (Tilia cordata)	152
6)	Decyzja nr 346 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 31.12.1965r. nr ROL...-X-4/13/65	Rudy ul. Raciborska 29	Jesion wyniosły (Fraxinus excelsior)	153
7)	Decyzja nr 346 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 30.06.1961 r. nr ROL...-XI-4/37/61	Rudy nad rzeką Rudą	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	156
8)	Orzeczenie nr 230 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 30.12.1958 r. nr L-III-3/37/58	Rudy oddz. lasu 242i.	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	164
9)	Orzeczenie nr 123 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 30.06.1955 r. nr L-III-3/8/55 Rozporządzenia nr 16/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2061).	Rudy ul. Zamkowa obok kościoła, . działka nr 1037/1, obręb Rudy	Dąb szypułkowy Na tyłach parku	170
10)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. z 1996 r. nr 1 , poz. 2) Rozporządzenia nr 13/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2058).	Oddz. 158b (obecnie leśnictwo Solarnia, obręb Kuźnia)	Jodła pospolita (Abies alba)	poz. 4 Rozp. 2/96
11)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. Z 1996 r. nr 1 , poz. 2) Rozporządzenia nr 14/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2059).	Oddz. 158b (obecnie leśnictwo Solarnia, obręb Kuźnia)	Sosna zwyczajna (Pinus sylvestris)	poz. 8 rozp.2/96
12)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. Z 1996 r. nr 1 , poz. 2) Rozporządzenia nr 12/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2057).	Oddz. 158b (obecnie leśnictwo Solarnia, obręb Kuźnia)	Sosna zwyczajna (Pinus sylvestris)	poz. 9 rozp.2/96

13)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. Z 1996 r. nr 1, poz. 2) Rozporządzenia nr 5/05 Wojewody Śląskiego z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 maja 2005 r. nr 67 poz. 1735).	Leśnictwo Kuźnia Racib. Oddz. 158b	Sosna zwyczajna (Pinus sylvestris)	poz. 10 rozp.2/96
14)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. Z 1996 r. nr 1, poz. 2) Rozporządzenia nr 7/05 Wojewody Śląskiego z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 maja 2005 r. nr 67 poz. 1737).	Leśnictwo Kuźnia Racib. Oddz. 158b	Sosna zwyczajna (Pinus sylvestris)	poz. 11 rozp.2/96
15)	Rozporządzenie nr 2/96 Wojewody Katowickiego z dn. 02.01.1996r. (Dz. Urz. Z 1996 r. nr 1, poz. 2) Rozporządzenia nr 17/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76, poz. 2062).	Oddz. 158b (obecnie leśnictwo Solarnia, obręb Kuźnia)	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	poz. 13 rozp.2/96
16)	Rozporządzenie nr 5/99 Wojewody Śląskiego z 27 maja 1999 r. Dz. U. nr 27 poz. 846 Rozporządzenia nr 6/05 Wojewody Śląskiego z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 maja 2005 r. nr 67 poz. 1736).	Leśnictwo Kuźnia Racib. Oddz. 157a	Sosna zwyczajna pojedyncze obwód 205 cm	poz.1 rozp. 5/99
17)	Rozporządzenie nr 5/99 Wojewody Śląskiego z 27 maja 1999r. - Dz. U. nr 27 poz. 846 Rozporządzenia nr 17/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2005 r. nr 76 poz. 2062).	Leśnictwo Solarnia, obręb Kuźnia. Oddz. 157d	Dąb szypułkowy pojedyncze	poz.2 rozp. 5/99

KORNOWAC

1)	Decyzja nr RL-OP-b/31/63-272 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Katowicach z dnia 07.08.1963 r. Rozporządzenia nr 20/05 Wojewody Śląskiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 czerwca 2005 r. nr 81 poz. 2196).	Rzuchów, ul. Rybnicka, park pałacowy obok DPS przy ul. Rybnickiej nr działki 1492/114 obręb Rzuchów	dąb szypułkowy (Quercus robur)	130
----	---	---	--------------------------------	-----

KRZANOWICE

1)	Brak obiektów w rejestrze			
----	---------------------------	--	--	--

KRZYŻANOWICE

1)	Decyzja nr 394 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 30.11.1970r. nr RL.op-004/42/70 Rozporządzenia nr 30/05 Wojewody Śląskiego z dnia 7 lipca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 15 lipca 2005 r. nr 86 poz. 2362).	Tworków, ul. Drzymały 10	dąb szypułkowy (Quercus robur)	141
2)	Decyzja nr 393 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 08.12.1970r. nr RL.op-004/41/70	Tworków ul. Parkowa na terenie parku	dąb szypułkowy (Quercus robur)	142
3)	Orzeczenie nr 229 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 03.06.1960 r. nr ROP-3/18/60	Tworków ul. Parkowa	Dąb szypułkowy grupa jednogatunkowa (2 szt.)	161
NĘDZA				
1)	Decyzja nr 347 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dn. 14.04.1967 r. nr RL.VIII. 004/2/67	Babice w Rezerwacie „Łęczok”	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	147
2)	Orzeczenie nr 179 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dn. 06.07.1957 r. Nr L-III-3/57	Babice w Rezerwacie „Łęczok”	Dąb szypułkowy (Quercus robur)	168
PIETROWICE WIELKIE				
1)	Decyzja nr 309 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dn. 30.03.1963 r. nr ROL-XI-4/7/63 Rozporządzenia nr 19/05 Wojewody Śląskiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody. Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 27 czerwca 2005 r. nr 81 poz. 2195).	Krowiarki, ul. Zamkowa, obrob Krowiarki działka nr 48/6	Żywotnik olbrzymi (Thuja sp.)	155
RUDNIK				
1)	Decyzja PWRN w Opolu nr RL-op-004/11/70 z 8.04.1970 r. Rozp Woj. Śląskiego nr 39/2003 z dnia 19 grudnia w sprawie wprowadzenia ochrony (Dz. Urz. Z 2003r. nr 117 poz. 3795)	Ponięcie ul. Łąkowa nr 5	Lipa drobnolistna (Tilia cordata L.)	146
2)	Orzeczenie nr 236 o uznaniu za pomnik przyrody PWRN w Opolu z dnia 10.06.1960 r. nr ROP-3/25/60 Rozp Woj. Śląskiego nr 3/2004 z dnia 30 stycznia 2004 w sprawie wprowadzenia ochrony (Dz. Urz. z 2004 r. nr 9 poz. 342)	Strzybnik teren parku	Buk zwyczajny odmiany czerwonołistnej (Fagus sylvatica L.)	158

Wykaz ilościowy pomników przyrody ożywionej i nieożywionej.

Lp.	Powiat raciborski wyszczególnienie gmin	Stan	Pomniki Przyrody Ożywionej pojedyncze	Pomniki Przyrody Ożywionej - grupy-	Pomniki Przyrody Ożywionej -aleje-	Pomniki Przyrody Nieożywionej -skały-	Pomniki Przyrody Nieożywionej - głazy-
1.	KORNOWAC	1	1	0	0	0	0
2.	KRZANOWICE	0	0	0	0	0	0
3.	KRZYŻANOWICE	3	2	1	0	0	0
4.	KUŹNIA RACIBORSKA	17	16	1	0	0	0
5.	NĘDZA	2	2	0	0	0	0
6.	PIETROWICE WIELKIE	1	1	0	0	0	0
7.	RUDNIK	2	2	0	0	0	0
8.	RACIBÓRZ	12	10	1	0	0	1
	RAZEM	38	34	3	0	0	1